

مدل‌یابی نقش میانجی احساس تنهایی در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی با وابستگی شبکه‌های اجتماعی مجازی

■ پروین عربی^{*} ■ نسرين باقری^{**} ■ مالک میرهاشمی^{***}

چکیده:

هدف از انجام پژوهش حاضر مدل‌یابی نقش میانجی احساس تنهایی در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی بود. در این مطالعه توصیفی-همبستگی، جامعه آماری کلیه دانش‌آموزان دختر مدارس دوره دوم متوسطه شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ بودند، که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی ۴۲۵ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار استفاده شده در این تحقیق، پرسش‌نامه اعتیاد شبکه‌های اجتماعی مجازی (ASNQ) خواجه احمدی، پولادی و بحرینی (۱۳۹۵)، سبک‌های دل‌بستگی بزرگسالان (AAS) کولینز و رید (۱۹۹۰) و احساس تنهایی (ULS-۸) وائو و یائو (۲۰۰۸) بودند. ارزیابی مدل پیشنهادی با روش معادلات ساختاری و با استفاده از نرم‌افزار SPSS و AMOS نسخه ۲۴ صورت گرفت. نتایج نشان داد که بین سبک دل‌بستگی ایمن با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی رابطه منفی و معنادار وجود دارد ($P < 0/01$). بین سبک‌های دل‌بستگی دوسوگرا، اجتنابی و احساس تنهایی با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد ($P < 0/01$). براساس یافته‌های این پژوهش، مدل پیشنهادی از برآزش مطلوبی برخوردار بود ($RMSEA = 0/059$ ، $GFI = 0/920$ ، $IFI = 0/940$ ، $\chi^2 = 6/632$ و $P\text{-value} < 0/05$). به طور کلی نتایج نشان داد تمام مسیرهای مستقیم معنادار شدند ($P < 0/05$). همچنین مسیرهای غیرمستقیم سبک‌های دل‌بستگی نیز از طریق احساس تنهایی با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی معنادار بود. مدل ارزیابی شده از برآزش مطلوبی برخوردار است و گام مهمی در جهت شناخت عوامل مؤثر بر وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی دانش‌آموزان است و می‌تواند به عنوان الگویی مناسب برای تدوین و طراحی برنامه‌های پیشگیری از وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی مفید باشد.

کلید واژه‌ها: احساس تنهایی، سبک‌های دل‌بستگی، وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی

کلید واژه‌ها:

■ تاریخ دریافت مقاله: ۹۹/۳/۱۱ ■ تاریخ شروع بررسی: ۹۹/۵/۱۰ ■ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۹/۷/۱۹

دانشجوی دکتری روان‌شناسی عمومی، دانشکده روان‌شناسی، دانشگاه آزاد رودهن، رودهن، ایران p.arabi1354@gmail.com
استادیار دانشکده روان‌شناسی، دانشگاه آزاد رودهن، رودهن، ایران (نویسنده مسئول) Bagheri@riau.ac.ir
دانشیار دانشکده روان‌شناسی، دانشگاه آزاد رودهن، رودهن، ایران mirhashemi@riau.ac.ir

مقدمه

شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان بخشی از فضای برخط (اوگل-بالابان و آلتان^۱، ۲۰۲۰) با نفوذ در بین فناوری‌های جدید (حامدی نسب و آیتی، ۱۳۹۸)، علاوه بر اینکه بسیاری از نیازهای فرهنگی و اجتماعی افراد را برآورده می‌کنند (غلامزاده بافقی و جمالی بافقی، ۱۳۹۷) و این امکان را برای افراد فراهم می‌کنند که همزمان با انجام سایر فعالیت‌های اجتماعی از طریق رایانه یا تلفن همراه، فعالیت خود را در این فضای مجازی نیز پیگیری کنند و با افراد دیگری ارتباط برقرار کنند (تونک-اکسان و آکبای^۲، ۲۰۱۹). شبکه‌هایی اجتماعی مجازی از جمله فیسبوک^۳، توئیتر^۴، تلگرام^۵ و اینستاگرام^۶ به طور چشمگیری از نظر تعداد رشد کرده‌اند (میکال^۷ و همکاران، ۲۰۲۰) این شبکه‌ها افراد را قادر می‌کنند که پروفایل ایجاد کرده (مونینگر، حامدی و ماهر^۸، ۲۰۱۹) و با دوستان و خانواده ارتباط داشته باشند (نوگوتی، سینگ و والر^۹، ۲۰۱۹)، عکس‌ها و اطلاعات را به اشتراک بگذارند (بایر، تریو و الیسون^{۱۰}، ۲۰۲۰)، بازی کنند (ریر، فستل و کواندت^{۱۱}، ۲۰۲۰) و از طریق پیام گفتگو نمایند (لونا-کورتس، لویز-بونیللا و لویز-بونیللا^{۱۲}، ۲۰۱۹). افزون بر مزایایی که این شبکه‌ها برای کاربران آنها دارد، استفاده بیش از حد و بدون زمان‌بندی می‌تواند وابستگی به آن را برای کاربران به همراه داشته باشد (روبینسون^{۱۳} و همکاران، ۲۰۱۹). وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی^{۱۴} از جمله اختلالات رفتاری در افراد است (هاثو^{۱۵} و همکاران، ۲۰۱۹) که به عنوان ناتوانی فرد در عدم مدیریت و ضعف در کنترل استفاده از شبکه‌های مجازی توصیف شده است (نی^{۱۶} و همکاران، ۲۰۱۹). عوامل متعددی می‌تواند باعث وابستگی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی در کاربران شود. یکی از این عوامل که نقش مهمی در این وابستگی به ویژه در نوجوانان ایفا می‌کند، سبک‌های دل‌بستگی^{۱۷} است (دی‌آریزو، بورسیر و گریفیتس^{۱۸}، ۲۰۱۹؛ چن، لی، ژانگ و لئو^{۱۹}، ۲۰۱۹؛ گیلات، کارانتزاس و لی^{۲۰}، ۲۰۱۹).

سبک دل‌بستگی فرد و مطابق با آن الگوی درون‌کاری فرد، می‌تواند با توجه به زمینه ارضاء یا عدم ارضاء نیاز، براساس دیدگاه بالبی^{۲۱}، دل‌بستگی از طریق روابط اولیه شناختی با مراقبت‌کنندگان نوزادان شکل گیرد که با توانایی فرد برای استنباط رفتار مراقبت‌کنندگان و پاسخ دیگران به نیازهایشان رابطه دارد (بالبی، ۱۹۸۸؛ به نقل از رضایی جمالویی، حسنی و نورمحمدی نجف‌آبادی، ۱۳۹۸). بر اساس نظریه دل‌بستگی بالبی (۱۹۷۳)، سبک دل‌بستگی ایمن^{۲۲} اشاره به پاسخگو بودن مراقب اولیه فرد دارد که با در دسترس بودن و پاسخگو بودن در برابر کودک باعث شکل‌گیری دل‌بستگی ایمن در وی می‌شود (سوری، گارگ و تولیا^{۲۳}، ۲۰۱۹). افراد دارای دل‌بستگی ایمن، به راحتی می‌توانند با دیگران رابطه برقرار کنند و در جهت دریافت حمایت دیگران، از خود تمایل نشان دهند. کسانی که سبک دل‌بستگی ایمن دارند مدیریت تنظیم هیجانی بالاتر (میکولینسر و شاور^{۲۴}، ۲۰۱۹) و قدرت سازگاری بیشتری دارند (هولت^{۲۵} و همکاران، ۲۰۱۹). از سوی دیگر افراد دارای سبک دل‌بستگی نایمن اجتنابی^{۲۶}، با بهانه‌هایی مختلف از برقراری روابط نزدیک با دیگران اجتناب می‌کنند، اضطراب بالاتر و عزت نفس پایین‌تری

دارند و از راهبردهای تنظیم هیجان ناکارآمدی برخوردار هستند (لیم، هودگس و لیلی^{۲۷}، ۲۰۱۹). نسبت به دیگران بدبین بوده و علائم اختلال شخصیت پارانوئید بیشتری از خود نشان می‌دهند (لاوین، بوسی، و ارسی و بری^{۲۸}، ۲۰۲۰). همچنین افراد دارای سبک دل‌بستگی نایمن دوسوگرای اضطرابی^{۲۹} به شدت نسبت به بیگانگان مشکوک هستند. این افراد به هنگام جدا شدن از مراقب خود ناراحتی زیادی نشان داده اما با بازگشت آن‌ها نیز به نظر نمی‌رسد که آرامش یافته‌اند (ون دن داریز، جوفر، ون اجزردون و باکرمنز-کراننبرگ^{۳۰}، ۲۰۰۹). کودکان با این سبک دل‌بستگی، زمان غیبت مراقبان خود، به ندرت علائم استرس از خود نشان می‌دهند و موقعی که مراقب آنها نزد کودک بر می‌گردد مراقب خود را نادیده می‌گیرند (سوری و همکاران، ۲۰۱۹). بر اساس نتایج یک پژوهش، نوجوانانی که از دل‌بستگی نایمن رنج می‌برند، در هنگام استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی افراط بیشتری کرده و وابستگی در آنها به فضای مجازی شدت بیشتری دارد (مارینو^{۳۱} و همکاران، ۲۰۱۹).

همچنین وجود سبک دل‌بستگی نایمن، افراد را به سمت وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی سوق می‌دهد (دی آریزو و همکاران، ۲۰۱۹) و این افراد به دلیل نایمن بودن سبک دل‌بستگی‌شان برای کاهش افسردگی، اضطراب و مدیریت هیجانات خود وابستگی بیشتری به شبکه‌های اجتماعی مجازی دارند (سیهان، بویسان و کاداک^{۳۲}، ۲۰۱۹). یکی از متغیرهایی که از سبک‌های دل‌بستگی تأثیر می‌پذیرد (جعفری سیاوشانی، برجعلی و کیامنش، ۱۳۹۷؛ صمدی کاشان، جعفری، محمودپور و قاسم‌زاده، ۱۳۹۷؛ اسدی، نعیمی، مکرری و حسینی منش، ۱۳۹۷) و خود نیز نقش مهمی در تبیین و شکل‌گیری وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی دارد، احساس تنهایی است (لین، لئو، نیو و لونگو باردی^{۳۳}، ۲۰۲۰؛ شهریاری احمدی، بازوکی و پورصدر، ۱۳۹۸؛ و کیم، لاروسه و پنگ^{۳۴}، ۲۰۰۹).

بر این اساس احساس تنهایی، می‌تواند یک متغیر میانجی مناسب در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی و وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی باشد. احساس تنهایی، یک تجربه عاطفی ناراحت‌کننده است و ناشی از این ادراک است که ارتباطات اجتماعی فرد، برخی از انتظارات او را برآورده نمی‌کند (معمدی، شفیع‌داری و امینی، ۱۳۹۷). احساس تنهایی زمانی به وجود می‌آید که تماس و رابطه فرد با دیگران کاذب باشد، به نحوی که تجربه عاطفی مشترکی برای این رابطه دو جانبه فرد با دیگران متصور نباشد و انسان در فرایند تماس با دیگران، ارتباط حقیقی و صمیمانه نداشته باشد (ون هالست^{۳۵} و همکاران، ۲۰۱۲). افرادی که احساس تنهایی بالایی دارند، از نقص در روابط اجتماعی و نبود مهارت‌های لازم اجتماعی رنج می‌برند (مولر و سیهوس^{۳۶}، ۲۰۱۹) و رابطه در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی مجازی را بیشتر از روابط حضوری با دیگران و حضور در جمع دوستان، همسالان و اعضای خانواده ترجیح می‌دهند (ریگون، دوف و بتادلی^{۳۷}، ۲۰۱۹). همچنین افرادی که به شبکه‌های اجتماعی وابستگی دارند، از احساس تنهایی بالاتری برخوردار هستند، که این احساس تنهایی منجر به تجربه شادکامی ذهنی^{۳۸} پایین‌تری در آنان نیز می‌شود (فو و گو^{۳۹}، ۲۰۱۹). با استناد به شواهد پژوهشی موجود،

اهمیت تأثیرگذاری متغیرهایی چون سبک‌های دل‌بستگی و احساس تنهایی بر وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی استنباط می‌شود، اما این شواهد مقدماتی هستند؛ انسجام و هماهنگی لازم را برای نتیجه‌گیری ندارند؛ و مجموعه این عوامل با هم و در تعامل با یکدیگر مورد بررسی قرار نگرفته‌اند. به همین جهت در پژوهش حاضر، این سه دسته عامل با هم در نظر گرفته می‌شوند و روابط مستقیم و غیر مستقیم آن‌ها با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی بررسی می‌شود. بنابراین این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا احساس تنهایی در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی نقش میانجی دارد؟

روش پژوهش

این پژوهش از حیث روش، توصیفی و از نوع همبستگی و مدلیابی معادلات ساختاری است. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان دختر مدارس دوره دوم متوسطه شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ بودند. برای برآورد حجم نمونه از فرمول کرامر استفاده شد. بر اساس فرمول کرامر به ازای هر متغیر پیش‌بینی کننده ۴۰ نفر نمونه انتخاب شد (زارع المشیری و صابر، ۱۳۹۶). لذا براساس محاسبه فرمول کرامر حجم نمونه در این پژوهش ۴۸۰ نفر برآورد شد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش خوشه‌ای تصادفی بود به این صورت که شهر تهران به ۵ منطقه آموزشی (شرق، غرب، جنوب، شمال و مرکز) تقسیم شد و یک منطقه آموزشی انتخاب گردید. از آن منطقه تعداد ۲۰ مدرسه و از هر مدرسه ۲ کلاس برگزیده شد. افراد نمونه هر کلاس از بین آنهایی که مایل به پاسخگویی بودند انتخاب شدند و به سؤالات پرسش‌نامه‌ها پاسخ دادند. در هنگام اجرا در ابتدای پرسش‌نامه اصول اخلاقی پژوهش نوشته شد و طی آن شرکت آزادانه و داوطلبانه و محرمانه ماندن پاسخ‌ها شرح داده شد. از جمله اصول رعایت شده اخلاقی براساس انجمن روان‌شناسی آمریکا^{۴۰} عدم تضییع حقوق افراد شرکت کننده در پژوهش و رعایت حقوق انسانی آنها بود. به افراد شرکت کننده در پژوهش توضیح داده شد که مشارکت در تحقیق برای آنها خطرناک نبوده و یا حداقل خطر را دارد. ارائه توضیح کامل و مفید برای دانش‌آموزان درمورد آماده کردن پژوهش و در اختیار قرار دادن نتایج در صورت تمایل، از دیگر اصول اخلاقی رعایت شده در این پژوهش بود. بعد از بررسی اطلاعات گردآوری شده، داده‌های مربوط به ۵۵ نفر به عنوان داده‌های گمشده و پرت کنار گذاشته شدند و در نهایت ۴۲۵ نفر به عنوان نمونه باقی ماندند. بعد از گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌های پاسخ‌های آزمودنی‌ها با روش‌های آماری مناسب تجزیه و تحلیل گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در سطح توصیفی و استنباطی عمل شد. در سطح توصیفی از میانگین و انحراف معیار استفاده شد. در سطح استنباطی بررسی روابط بین متغیرها، ضریب همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری^{۴۱} بود. همچنین نرم افزار تحلیل داده‌ها برنامه SPSS و AMOS نسخه ۲۴ بود.

ابزار گردآوری داده‌ها:

- پرسش‌نامه وابستگی شبکه‌های اجتماعی مجازی^{۴۲} (ASNQ) خواجه احمدی و همکاران (۱۳۹۵): این پرسش‌نامه شامل ۲۳ سؤال است و نمره‌گذاری آن در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (از مخالفم ۱ نمره تا کاملاً موافقم ۵ نمره) انجام می‌شود. شاخص و نسبت روایی محتوایی به ترتیب ۰/۹۵ و ۰/۸۶ به دست آمده است (مرادی، رشیدی، کرزبر، پیرزاد و بیرجندی، ۱۳۹۸). پایایی پرسش‌نامه در پژوهش‌های مختلف بررسی ضرایب آلفای کرونباخ در دامنه ۰/۶۸ تا ۰/۹۱ (خواجه احمدی، پولادی و بحرینی، ۱۳۹۵)، ضرایب در دامنه ۰/۶۸ تا ۰/۹۰ (شیرافکن، نصرالهی و حسن زاده، ۱۳۹۹) و در یک پژوهش دیگر ضریب ۰/۸۷ گزارش شده است (فرنام و قنبرپور گنجاری، ۱۳۹۹). در پژوهش حاضر روایی پرسش‌نامه با روش تحلیل عاملی تأیید شد. به این صورت که مقادیر نسبت کای اسکوتر به درجه آزادی d/X^2 ، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) و خطای ریشه مجذور میانگین تقریب (RMSEA) به ترتیب ۰/۵۶، ۰/۹۳۸، ۰/۹۶۱ و ۰/۵۱ به دست آمد. پایایی پرسش‌نامه نیز با روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب ۰/۹۰ به دست آمد.
- مقیاس سبک‌های دل‌بستگی بزرگسالان^{۴۳} (AAS) کولینز و رید^{۴۴} (۱۹۹۰): این مقیاس ۱۸ سؤال و سه زیر مؤلفه شامل دل‌بستگی ایمن، دوسوگرای اضطرابی و اجتنابی را اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری آن در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (از کاملاً مخالفم ۱ نمره تا کاملاً موافقم ۵ نمره) انجام می‌شود. در داخل ایران پایایی آزمون با ضریب آلفای کرونباخ در دامنه ۰/۷۷ تا ۰/۸۹ گزارش شده است (رضایی جمالی و همکاران، ۱۳۹۸) در خارج از کشور برای بررسی همسانی درونی مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ، ضرایب در دامنه ۰/۷۳ تا ۰/۸۰ به دست آمده است (جونز ۴۵ و همکاران، ۲۰۱۸). در پژوهش حاضر روایی مقیاس با روش تحلیل عاملی تأیید شد. به این صورت که مقادیر نسبت کای اسکوتر به درجه آزادی d/X^2 ، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) و خطای ریشه مجذور میانگین تقریب (RMSEA) به ترتیب ۰/۵۱، ۰/۹۳۰، ۰/۹۷۱ و ۰/۵۹ به دست آمد. پایایی مقیاس نیز با روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب ۰/۷۱ به دست آمد.
- مقیاس احساس تنهایی^{۴۶} (8-ULS) وائسو و یائو^{۴۷} (۲۰۰۸): این مقیاس دارای ۸ سؤال است و نمره‌گذاری آن در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (از هرگز ۱ نمره تا همیشه ۴ نمره) انجام می‌شود. سؤالات ۳ و ۶ به صورت معکوس نمره‌دهی می‌شوند. در ایران ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش شده است (کوچکی، حجتی و ثناگو، ۱۳۹۱). در خارج از کشور آلفای کرونباخ ۰/۷۴ و ضریب بازآزمایی ضریب ۰/۸۴ گزارش شده است (بایتمیر و یلدیز^{۴۸}، ۲۰۱۷). در یک پژوهش اعتبار مقیاس با آلفای کرونباخ ۰/۸۵ و روایی به روش تحلیل عاملی ۰/۸۰ به دست

آمده است که نشان دهنده روایی و اعتبار مقیاس است (اوسین، مونوز، مارتین، پرز-ساتوس و کاستلانوس^{۴۹}، ۲۰۱۹). در یک پژوهش دیگر، اعتبار مقیاس با آلفای کرونباخ در دامنه بین ۰/۶۸ تا ۰/۷۴ گزارش شده است (اوسیلابهین، گالافر و استپتوی، ۲۰۱۹). در پژوهش حاضر روایی مقیاس با روش تحلیل عاملی تأیید شد. به این صورت که مقادیر نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی d/X_2 ، شاخص نیکویی برازش (GFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) و خطای ریشه مجذور میانگین تقریب (RMSEA) به ترتیب ۲/۶۱۰، ۰/۹۴۱، ۰/۹۵۵ و ۰/۰۷۰ به دست آمد. پایایی مقیاس نیز با روش آلفای کرونباخ بررسی و ضریب ۰/۷۳ به دست آمد.

یافته‌ها

جدول ۱. توصیف ویژگی‌های جمعیت شناختی سن و معدل تحصیلی دانش‌آموزان

متغیر جمعیت شناختی	میانگین	انحراف معیار
سن	۱۶/۱۶	۱/۱۸۱
معدل تحصیلی	۱۸/۸۴	۱/۵۷۸

جدول ۱ توصیف ویژگی‌های جمعیت شناختی سن و معدل تحصیلی دانش‌آموزان را نشان می‌دهد که میانگین سن ۱۶/۱۶ و میانگین معدل تحصیلی ۱۸/۸۴ بود.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی و ضرایب همبستگی پیرسون متغیرهای مورد مطالعه

متغیرهای پژوهش	۱	۲	۳	۴	۵
۱. وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی	۱				
۲. احساس تنهایی	۰/۱۲۵**	۱			
۳. دل‌بستگی ایمن	-۰/۳۵۵**	-۰/۰۷۸	۱		
۴. دل‌بستگی نایمن دوسوگرای اضطرابی	۰/۱۸۸**	۰/۳۱۳**	-۰/۲۱۸**	۱	
۵. دل‌بستگی نایمن اجتنابی	۰/۱۸۵**	۰/۲۳۴**	-۰/۱۷۴**	۰/۴۰۷**	۱
میانگین	۵۵/۵۷	۲۳/۳۳	۱۶/۸۸	۱۹/۶۶	۱۸/۸۵
انحراف معیار	۱۷/۱۴	۴۸۵	۴/۰۳	۶/۴۵	۴/۱۹
کجی	۰/۳۶۷	-۰/۳۶۳	-۰/۳۵۲	۰/۱۲۶	۰/۵۳۴
کشیدگی	-۰/۴۵۸	-۰/۷۴۴	-۰/۳۳۳	-۰/۴۵۹	۱/۴۱۲

** مقدار احتمال در سطح ۰/۰۱

بر اساس جدول ۲ نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین احساس تنهایی ($r = 0/125$)، دل‌بستگی ایمن ($p < 0/01$, $r = 0/355$)، دل‌بستگی نایمن دوسوگرای اضطرابی ($p < 0/01$, $r = 0/188$) و دل‌بستگی نایمن اجتنابی ($p < 0/01$, $r = 0/185$) با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین برای بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش از کجی^{۵۰} و کشیدگی^{۵۱} استفاده شد که مقادیر آن در بازه (۲ تا ۲) قرار دارد که این نشان می‌دهد توزیع متغیرها از چولگی و کشیدگی نرمال برخوردارند. بنابراین، توزیع تمامی متغیرهای پژوهش نرمال است.

جدول ۳. نتایج آزمون دوربین واتسون برای استقلال خطاها

مدل‌های پژوهش	دوربین واتسون (خودهمبستگی)
سبک‌های دل‌بستگی	۱/۶۴۴
احساس تنهایی	۱/۶۷۶

بر اساس جدول ۳ می‌توان گفت که اگر مقدار آماره دوربین واتسون^{۵۲} بین ۱/۵ الی ۲/۵ قرار دارد، می‌توان استقلال خطاها را پذیرفت (بریس، کمپ و سلنگار، ۲۰۰۶/۱۳۹۷) و تحلیل ضریب همبستگی پیرسون و معادلات ساختاری را دنبال کرد. آماره‌های دوربین واتسون بین ۱/۵ الی ۲/۵ است که نشان دهنده استقلال خطاها است.

جدول ۴. ضریب تحمل و تورم واریانس متغیرهای پیش‌بین و میانجی

متغیرهای پژوهش	ضریب تحمل	تورم واریانس
دل‌بستگی ایمن	۰/۹۴۴	۱/۰۶۰
دل‌بستگی نایمن دوسوگرای اضطرابی	۰/۸۱۲	۱/۲۳۱
دل‌بستگی نایمن اجتنابی	۰/۸۲۷	۱/۲۰۹
احساس تنهایی	۰/۹۹۹	۰/۹۹۹

بر اساس جدول ۴ نتایج نشان داد که هیچ کدام از مقادیر آماره تحمل کوچکتر از حد مجاز ۰/۱ و هیچ کدام از مقادیر عامل تورم واریانس بزرگتر از حد مجاز ۱۰ نمی‌باشند. از آنجایی که وجود همخطی چندگانه در متغیرهای پیش‌بین مشاهده نشد، این نتایج ادامه تحلیل فرضیه با روش معادلات ساختاری را امکان‌پذیر می‌سازد. در ادامه در جدول ۵- ضرایب مسیر اثرات مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل پیشنهادی آمده است.

جدول ۵. ضرایب مسیر اثرات مستقیم متغیرهای پژوهش

معناداری	نسبت بحرانی (C.R.)	خطای معیار (S.E)	ضریب بتا (β)	مسیرهای مستقیم
۰/۰۰۱	-۶/۴۰۶	۰/۱۸۸	-۰/۲۹۸	دل‌بستگی ایمن ← وابستگی به شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۱	۱/۸۶۳	۰/۱۳۰	۰/۱۰۵	دل‌بستگی اضطرابی وابستگی به شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۱	۱/۶۷۷	۰/۰۹۲	۰/۱۸۶	دل‌بستگی اجتنابی ← وابستگی به شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۱	-۲/۸۷۲	۰/۰۶۰	-۰/۱۲۷	دل‌بستگی ایمن ← احساس تنهایی
۰/۰۰۱	۳/۶۲۰	۰/۰۴۱	۰/۱۸۱	دل‌بستگی اضطرابی ← احساس تنهایی
۰/۰۰۱	۲/۱۰۸	۰/۰۶۲	۰/۱۱۰	دل‌بستگی اجتنابی ← احساس تنهایی
۰/۰۴۱	۲/۱۴۳	۰/۱۵۱	۰/۳۰۹	احساس تنهایی ← وابستگی‌های به شبکه‌های اجتماعی

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود در مدل نهایی همه مسیرهای مستقیم در سطح کمتر از ۰/۰۱ معنادار هستند. نتایج روش بوت استروپ^{۵۳} برای بررسی مسیرهای واسطه‌ای غیرمستقیم در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶. نتایج روش بوت استرپ مسیر غیرمستقیم پژوهش در الگوی پیشنهادی

سطح معناداری	سطح اطمینان ۰/۹۵		مسیرهای غیرمستقیم
	حد بالا	حد پایین	
۰/۰۰۶	-۰/۲۰۱	-۰/۳۲۴	دل‌بستگی ایمن ← احساس تنهایی ← وابستگی به شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۱۸	۰/۳۵۵	۰/۴۰۲	دل‌بستگی اضطرابی ← احساس تنهایی ← وابستگی به شبکه‌های اجتماعی
۰/۰۰۸	۰/۲۴۵	۰/۳۰۱	دل‌بستگی اجتنابی ← احساس تنهایی ← وابستگی به شبکه‌های اجتماعی

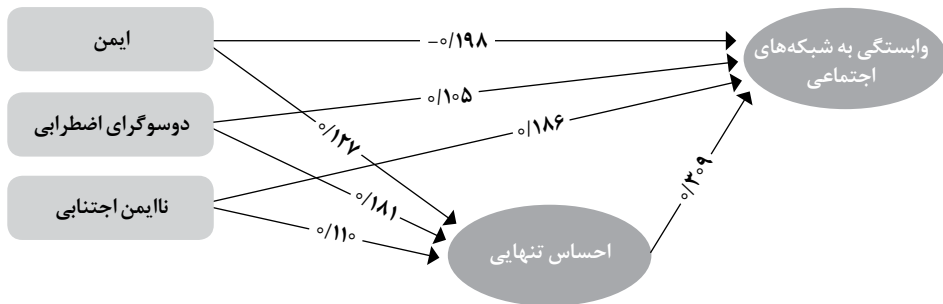
یک فرض زیربنایی الگوی پیشنهادی پژوهش حاضر وجود مسیرهای غیرمستقیم است. زمانی که تعداد نمونه چندان زیاد نباشد، بوت استرپ قدرتمندترین و منطقی‌ترین روش برای دستیابی به اثرات غیرمستقیم را فراهم می‌آورد. سطح اطمینان ۰/۹۵ و تعداد نمونه‌گیری مجدد بوت استروپ، ۱۰۰۰ است. برای تعیین معنی‌داری سبک‌های دل‌بستگی از طریق نقش میانجی احساس تنهایی بر روی وابستگی به شبکه‌های مجازی از روش بوت استروپ در برنامه ماکرو آزمون پریچر و هیز^{۵۴} (۲۰۰۸) استفاده شد.

بر اساس جدول ۶ نتایج بوت استروپ آمده است. در این روش چنانچه حد بالا و پایین این آزمون هر دو مثبت یا هر دو منفی باشند و صفر مابین این دو حد قرار نگیرد در آن صورت مسیر علی غیرمستقیم معنی‌دار خواهد بود. مطابق نتایج جدول ۶ این قاعده در مورد سبک‌های دل‌بستگی بر روی وابستگی به شبکه‌های اجتماعی با نقش میانجی احساس تنهایی صدق می‌کند. در نهایت می‌توان گفت که فرض پژوهش تأیید می‌شود. در جدول ۷، شاخص‌های برازندگی مدل پژوهش آمده است.

جدول ۷. شاخص‌های برازندگی مدل پژوهش

نوع شاخص	شاخص‌ها	مقدار به دست آمده	مقدار قابل قبول
شاخص‌های مطلق	کای اسکوئر χ^2 یا CMIN	۶/۶۳۲	-
	درجه آزادی (DF)	۲۵	-
	سطح معناداری (P)	۰/۰۰۱	-
	نسبت کای اسکوئر به درجه آزادی χ^2/df یا CMIN/df	۱/۵۵۰	کمتر از ۳
شاخص‌های نسبی	خطای ریشه مجذور میانگین تقریب (RMSEA)	۰/۰۵۹	کمتر از ۰/۰۸
	شاخص تقریب برازندگی (PCLOSE)	۰/۰۰۱	-
	شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI)	۰/۹۱۰	بیشتر از ۰/۸۰
	شاخص نیکویی برازش تعدیل شده یا انطباقی (AGFI)	۰/۹۶۶	بیشتر از ۰/۸۰
	شاخص برازش مقتصد (PCFI)	۰/۹۴۵	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص برازش هنجار شده مقتصد (PNFI)	۰/۹۳۲	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص برازندگی افزایشی (IFI)	۰/۹۴۰	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۲۰	بیشتر از ۰/۹۰
	شاخص برازش هنجار شده (NFI)	۰/۹۸۰	بیشتر از ۰/۹۰

برای بررسی برازندگی مدل از شاخص‌های ذکر شده در جدول ۷، استفاده شده است. نمره به دست آمده برای شاخص‌ها بزرگتر از ۰/۹۰ هستند و بر برازش مناسب و مطلوب مدل دلالت دارند. همان گونه که در جدول فوق مشاهده می‌شود این شاخص‌ها همگی بزرگتر از ۰/۹ هستند، همچنین شاخص تقریب برازندگی (PCLOSE) ۰/۰۰۱ و شاخص RMSEA برابر ۰/۰۵۷ می‌باشد که نشان‌دهنده برازش مطلوب مدل است.

نمودار ۱. نمودار نهایی پژوهش

■ بحث و نتیجه‌گیری ■

هدف از انجام پژوهش حاضر مدل‌یابی معادلات ساختاری نقش میانجی احساس تنهایی در رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی با وابستگی شبکه‌های اجتماعی مجازی بود. نتایج نشان داد که بین سبک‌های دل‌بستگی و وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات (دی آریزو و همکاران، ۲۰۱۹؛ چن و همکاران، ۲۰۱۹؛ گیلان و همکاران، ۲۰۱۹) همسویی دارد. در تبیین رابطه بین دل‌بستگی ایمن با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توان گفت که افراد با سبک دل‌بستگی ایمن در حد اعتدال از فضای مجازی استفاده می‌کنند و به آن وابستگی اعتیادگونه پیدا نمی‌کنند. ویژگی‌های اصلی دل‌بستگی ایمن شامل خودباوری زیاد، لذت بردن از روابط صمیمانه، جستجوی حمایت اجتماعی و توانایی در به اشتراک گذاشتن احساسات با دیگران است (اعتمادی و سعادت، ۱۳۹۴). فردی که این توانمندی‌ها را داشته باشد روابط رودرو و مستقیم را به وقت‌گذرانی در فضای مجازی و سرگرمی افراط‌گونه با آن ترجیح می‌دهد. از طرف دیگر از دیدگاه بالبی، افرادی که در گذشته والدینی پاسخگو و حساس داشته‌اند به دیگران اعتماد می‌کنند و همچنین خود را ارزشمند می‌دانند و بنابراین مدل درون‌کاری مثبتی از خود و دیگران تشکیل می‌دهند و همین مدل درون‌کاریمثبت است که سبب ایجاد دل‌بستگی ایمن آنان می‌شود و این دل‌بستگی ایمن خود زمینه‌ساز بسیاری از خصوصیات مثبت روانی در افراد و دوری از اختلالاتی چون وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌شود. لذا منطقی است که بین دل‌بستگی ایمن با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه مستقیم وجود داشته باشد. در تبیین رابطه بین دل‌بستگی ناایمن دوسوگرای اضطرابی و اجتنابی با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌توان گفت بر طبق نظریه دل‌بستگی بالبی (۱۹۷۳) اشخاص با دل‌بستگی ناایمن دوسوگرای اضطرابی و اجتنابی در روابط بین

فردی احساس ترس، بی‌اعتمادی و عدم امنیت دارند و نگران طرد و رها شدن توسط دیگران هستند. آن‌ها خود را لایق توجه و محبت نمی‌بینند و خرسندی کمی در روابط اجتماعی دارند. در نتیجه، برای این اشخاص اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌تواند، مفزی برای گریز از زندگی واقعی و ناکامی‌ها باشد (الهامی، کریمی ثانی و فتحی آذر، ۱۳۹۶). این اشخاص، شبکه‌های اجتماعی مجازی مانند اینستاگرام را راهی برای توجه، تأیید و اطمینان خاطر گرفتن از دیگران می‌دانند. این افراد با توسل به جنبه‌های اجتماعی فضای مجازی، از طریق در دسترس بودن آن و سهولت تعامل با دیگران، نیازهای روانی‌شان به تأیید و ترس از طرد شدن را کاهش می‌دهند. افراد دارای دل‌بستگی نایمن اضطرابی و اجتنابی از طریق ارتباطات مجازی ممکن است بیشتر احساس کنند که مورد پذیرش دیگران هستند و به خاطر حضور آنهاست که آن‌ها هم حضور دارند. همچنین افراد با دل‌بستگی نایمن بیشتر احتمال دارد که از صمیمیت و وابستگی بترسند؛ این افراد الگوهای ذهنی منفی نسبت به دیگران دارند. در نتیجه افراد دارای سبک‌های دل‌بستگی نایمن از روابط رودرو، به دلیل اینکه دیگران را غیرقابل اعتماد می‌بینند، دوری کرده و احتمال بیشتری دارد که به روابط و زندگی مجازی که نیاز به سرمایه‌گذاری عاطفی زیادی ندارد، متمایل شوند. چنین افرادی، به دلیل گرایش‌شان به حفظ فاصله با دیگران، جذب گمنام بودن در شبکه‌های اجتماعی مجازی می‌شوند و از آنجا که خطر و مسئولیت کمتری در تعاملات مجازی وجود دارد، شبکه‌های اجتماعی مجازی را برای تعاملات اجتماعی کمتر تهدیدکننده می‌بینند. لذا منطقی است که بین دل‌بستگی نایمن دوسوگرای اضطرابی و اجتنابی با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه مستقیم وجود داشته باشد.

در بخشی دیگر از نتایج نشان داده شد که بین سبک‌های دل‌بستگی و احساس تنهایی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات جعفری سیاوشانی و همکاران (۱۳۹۷)، صمدی کاشان و همکاران (۱۳۹۷) و اسدی و همکاران (۱۳۹۷) همسویی دارد. در تبیین رابطه بین دل‌بستگی ایمن با احساس تنهایی می‌توان گفت که سبک دل‌بستگی و کیفیت آن یک عامل بسیار مهم در رشد کودک و در زندگی آینده او است. الگوهای کارکرد درونی در شیوه رفتار فرد و در روابط نزدیک و صمیمی او تأثیر می‌گذارد. کیفیت سبک دل‌بستگی و به دنبال آن الگوهای کارکرد درونی به یک بخش تثبیت شده و فراگیر در شخصیت کودک تبدیل می‌شود. می‌توان گفت که ماهیت و کیفیت رابطه والد (مادر یا پدر) و فرزند در دوران کودکی بر توانایی برقرار ساختن مناسبات صمیمانه و دوستانه با دیگران تأثیر می‌گذارد. احساس تنهایی می‌تواند ناشی از نقص در روابط اولیه والد-فرزندی و فقدان دل‌بستگی عاطفی این روابط باشد (اسدی و همکاران، ۱۳۹۷). در

مجموع می‌توان گفت که دل‌بستگی ایمن منعکس‌کننده روابط محبت‌آمیز و رعایت استقلال از جانب مراقبین است که در برگزیده احساس اطمینان به خود و مراقبین بوده و در نتیجه افراد مستعد تنظیم انعطاف‌پذیر و قابل تطبیق هیجانات خود می‌شوند. افراد ایمن تمایل به شکل‌دهی روابط نزدیک و صمیمانه با دیگران و اطرافیان دارند و بنابراین به دلیل وجود روابط نزدیک و صمیمی با دیگران و اطرافیان خود کمتر احساس تنهایی می‌کنند. لذا منطقی است که بین دل‌بستگی ایمن با احساس تنهایی رابطه مستقیم وجود داشته باشد. در تبیین رابطه بین دل‌بستگی ناایمن دوسوگرای اضطرابی و اجتنابی با احساس تنهایی می‌توان گفت که افراد دارای دل‌بستگی ناایمن دوسوگرای اضطرابی و اجتنابی به دلیل سطح پایینی از اعتماد به نفس و گشودگی که در مورد خود دارند و معمولاً قادر به ایجاد تعادل در برقراری روابط اجتماعی و عاشقانه خود و نزدیکی با دیگران نیستند، احساس تنهایی بیشتری را گزارش می‌دهند (صمدی کاشان و همکاران ۱۳۹۷). همچنین افراد دارای دل‌بستگی ناایمن دوسوگرای اضطرابی و اجتنابی به دلیل نگرش منفی نسبت به خود و دیگران، وابستگی به دیگران و آسیب‌پذیری در مقابل برآورده نشدن نیازهایشان در روابط نزدیک با دیگران احساس تنهایی بیشتری را از خود بروز می‌دهند. از طرفی هم می‌توان گفت که مدل‌های ذهنی منفی از خود و دیگران در افراد با دل‌بستگی ناایمن دوسوگرای اضطرابی و اجتنابی، مانع شکل‌گیری یا تداوم روابط معنی‌دار و صمیمانه با دیگران و در نتیجه احساس تنهایی می‌گردد. لذا منطقی است که بین دل‌بستگی ناایمن دوسوگرای اضطرابی و اجتنابی با احساس تنهایی رابطه مستقیم وجود داشته باشد.

همچنین نتایج نشان داد که بین احساس تنهایی و وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات لین و همکاران (۲۰۲۰)، شهریاری احمدی و همکاران (۱۳۹۸) و کیم و همکاران (۲۰۰۹) همسویی دارد. در تبیین این نتیجه می‌توان گفت که یکی از اصلی‌ترین انگیزه‌های استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در دانش‌آموزان رفع مشکلات روحی و اجتماعی مانند تنهایی است. نوجوانانی که تنها بوده و مهارت‌های اجتماعی خوبی ندارند به جای تسکین مشکلات اصلی خود، رفتارهای آسیب‌زای بیشتری در شبکه‌های اجتماعی مجازی از خود بروز می‌دهند که این خود منجر به پیامدهای منفی مانند انجام ندادن تکالیف مدرسه در این نوجوانان می‌شود. چنین نتایج منفی به واسطه استفاده زیاد از شبکه‌های اجتماعی، دانش‌آموزان را از فعالیت‌های اجتماعی سالم جدا کرده و آنان را به سوی تنهایی بیشتر سوق می‌دهد (کیم، لاروسه و پنگ، ۲۰۰۹). همچنین دانش‌آموزانی که احساس تنهایی بالایی دارند، به علت نداشتن مهارت‌های اجتماعی کافی، از داشتن روابط رضایت‌بخش با همسالان

محروم‌اند و کمبودهایی را در زمینه داشتن تعلق اجتماعی احساس می‌کنند، لذا برای جبران این کمبودها و دریافت بازخوردهای مطلوب از سوی همسالان، دیگران و اطرافیان خود، به شبکه‌های اجتماعی مجازی روی می‌آورند و به واسطه استفاده زیاد از آن به این فضا وابسته می‌شوند (نعمی و نوری ثمرین، ۱۳۹۵). از سوی دیگر دانش‌آموزانی که از احساس تنهایی رنج می‌برند و در روابط اجتماعی خود احساس صمیمیت ندارند، اغلب به دنبال جایگزینی برای روابط اجتماعی اکنون خود می‌گردند تا صمیمیت و محبت را از آن طریق دریافت نمایند و فضای مجازی بستر را برای جایگزینی روابط اجتماعی آنان مهیا می‌کند. لذا منطقی است که بین احساس تنهایی با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه مستقیم وجود داشته باشد.

در نهایت نتایج بیانگر آن بود که سبک‌های دلبستگی از طریق احساس تنهایی می‌تواند وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی را پیش‌بینی کنند. این نتیجه به دست آمده با نتایج تحقیقات لین و همکاران (۲۰۲۰)، چن و همکاران (۲۰۱۹)، شهریاری احمدی و همکاران (۱۳۹۸)، فغان‌پور گنجی (۱۳۹۷)، سیدموسوی، فلاحت پیشه بابلی و انجم شجاع (۱۳۹۶) و الهامی و همکاران (۱۳۹۶) همسویی دارد. در تبیین وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بر اساس سبک دلبستگی ایمن با میانجی تنهایی می‌توان گفت که زمانی که مادر یا مراقب نوزاد از بدو تولد به درستی و به موقع، پاسخگوی نیازهای کودک باشد علاوه بر اینکه باعث می‌شود نوزاد به دنیای اطرافش اعتماد کرده و با خیال راحت به جست و جو پردازد، باعث به وجود آمدن رابطه و تعامل عاطفی مثبتی بین مادر و نوزاد می‌شود که باعث شکل‌گرفتن دلبستگی ایمن، طی شدن درست و به موقع مراحل دلبستگی و سلامت روانی کودک در آینده می‌گردد. از این رو افرادی که احساس تنهایی ندارند، رضایت، خرسندی و شادمانی زیادی دارند. همچنین بر اساس نظریه‌های شناختی می‌توان استدلال کرد که نبود احساس تنهایی منجر به احساس کفایت می‌گردد. فردی که احساس تنهایی نمی‌کند، از سبک سرزنش خود استفاده نمی‌کند، این امر فرد را از دامنه‌ای از احساسات منفی از جمله افسردگی دور نگه می‌دارد و فرد مجبور نخواهد شد برای کاهش احساسات و هیجانات منفی خود تلاش کند. از آنجایی که یکی از راه‌های کاهش هیجانات منفی در افراد نوجوان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی است، لذا وقتی فرد کمتر از این فضا استفاده کند، کمتر نیز به آن وابسته می‌شود. بنابراین منطقی است که وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بر اساس سبک دلبستگی با میانجی تنهایی پیش‌بینی شود.

در تبیین وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بر اساس دلبستگی ناایمن دوسوگرایی اضطرابی و اجتنابی با میانجی تنهایی می‌توان گفت چنانچه مراقبت از فرد در دوران کودکی با

حساسیت و پاسخگویی همراه نباشد، دل‌بستگی نایمن در فرد در سال‌های بعد شکل می‌گیرد و تصویر او از دیگران به عنوان افرادی دست‌نیافتنی و اعتماد ناپذیر شکل خواهد گرفت. چنین فردی که در گذشته از یک مراقب پاسخگو و حساس به نیازهای وی بهره‌مند نبوده است، خود را شایسته دریافت مراقبت همراه با حساسیت نمی‌داند. اگر این ادراک ناسالم مانع از شکل‌گیری روابط میان فردی حمایت‌کننده شود فرد را در معرض خطر برخی مشکلات عاطفی - اجتماعی قرار می‌دهد که در نوجوانان تنها تجربه می‌شود. از آنجایی که انسان موجودی اجتماعی است و نمی‌تواند به راحتی با احساس تنهایی خود کنار آید، لذا برای فرار از احساس تنهایی دنبال راهی می‌گردد که در این شرایط بهترین مکان هم برای رفع تنهایی و هم برای تعاملات اجتماعی با دیگران، شبکه‌های اجتماعی مجازی است. بنابراین احساس تنهایی‌ای که به واسطه دل‌بستگی نایمن در افراد نوجوان به وجود آمده است، بیانگر کاستی و کمبود در برقراری روابط و پیوندهای عاطفی با دیگران است که می‌تواند منجر به تعارضات بین فردی با دیگران شود و همچنین موجب وابستگی به فضای مجازی به عنوان یک عامل آرام‌بخش گردد. بنابراین منطقی است که وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بر اساس دل‌بستگی نایمن دوسوگرای اضطرابی و اجتنابی با میانجی تنهایی پیش‌بینی شود.

از محدودیت‌های عمده این مطالعه مقطعی بودن آن بود. محدودیت تبیین علی مطالعات همبستگی نیز از جمله محدودیت‌های این تحقیق است. در پژوهش حاضر گروه نمونه، دانش‌آموزان شهر تهران را شامل می‌شد که این امر تعمیم نتایج به گروه‌ها و جوامع دیگر را دشوار می‌سازد. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های مشابه در شهرها و فرهنگ‌های دیگر برای شناخت عوامل مؤثر بر وابستگی به شبکه‌های اجتماعی بر روی دانش‌آموزان اجرا شود. انجام پژوهش‌های بیشتر بر روی نمونه‌های دیگر مانند دانش‌آموزان پسر و دانشجویان جهت تعمیم نتایج از اهمیت بسزایی برخوردار است. در پژوهش‌های آینده از حجم نمونه بالاتر و روش‌های پیچیده‌تر آماری که امکان تحلیل عمیق‌تر و نتیجه‌گیری بهتر را فراهم می‌کنند، استفاده شود. استفاده از مطالعات طولی و سایر روش‌های تحقیق (ترکیبی شامل کیفی و کمی) می‌تواند برای بررسی و شناسایی عوامل مؤثر بر شبکه‌های اجتماعی مجازی سودمند باشد. با توجه به پیامدهای وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی، از جمله تغییر دادن سبک زندگی، به منظور صرف زمان بیشتر در اینترنت همراه، بی‌توجهی به سلامت خود، اجتناب از فعالیت‌های مهم زندگی، کاهش روابط اجتماعی و بروز مشکلات خانوادگی، مشکلات مالی ناشی از هزینه‌های بهره‌بردن از اینترنت و خرید آن و نظر به اهمیت ویژگی‌های هیجانی و تحولی مانند سبک‌های دل‌بستگی و احساس تنهایی در سلامت روان و جسمی دانش‌آموزان به عنوان قشر مولد جامعه لازم است تا به پدیده وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی توجه

بیشتری از سوی مسئولین به ویژه دست‌اندرکاران سازمان آموزش و پرورش شود. بر اساس یافته‌های حاصل از این پژوهش می‌توان گفت وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی شیوع زیادی پیدا کرده است و برای پیشگیری از خطرات و عوارض آن به دست‌اندرکاران مراکز مشاوره و نهادهای ذی‌نفع پیشنهاد می‌شود به سبک‌های دل‌بستگی و احساس تنهایی توجه بیشتری کنند تا از خطرات وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی کاسته شود.

پیشنهاد می‌شود استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی بطور سنجیده (به موقع و به اندازه و آگاهانه) استفاده شود تا بتوان علاوه بر برخورداری از مزایای آن از اثرات سوء آن بر زندگی دانش‌آموزان به ویژه بر سلامت روان پیشگیری کرد. برای جلوگیری از شیوع وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی و پیشگیری از افزایش فراوانی آن، توسط سیاست‌گذاران کلان کشور اقداماتی انجام گیرد؛ نظیر آموزش نحوه استفاده صحیح از اینترنت و فضای مجازی در مدارس و مراکز مشاوره. همچنین برگزاری کلاس‌های ورزشی و برنامه‌های تفریحی از سوی مدارس و آموزش و پرورش برای پر کردن اوقات فراغت دانش‌آموزان و بر طرف نمودن خلاءهای زمانی به منظور کاهش زمان اختصاص داده شده به شبکه‌های اجتماعی مجازی از سوی آن، آموزش روش‌های مدیریت زمان به آنها در زمینه فعالیت‌های روزانه جهت نظم‌دهی به مسئولیت‌ها و عملکردهای روزانه و محدود نمودن وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی پیشنهاد می‌شود. همچنین یافته‌های این پژوهش علاوه بر این‌که دانش‌ما را درباره عوامل مؤثر در وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی افزایش می‌دهد دارای تلویحات کاربردی نیز هست. از نظر کاربردی یافته‌های این پژوهش مبنی بر نقش سبک‌های دل‌بستگی ایمن و نایمن می‌تواند مورد توجه کاربران و مسئولین قرار گیرد؛ بنابراین برگزاری دوره‌هایی برای اطلاع‌رسانی و آموزش کاربران از نقش سبک‌های دل‌بستگی پیشنهاد می‌شود. از طریق آموزش دانش‌آموزان در زمینه تأثیر سبک‌های دل‌بستگی می‌توان از اعتیاد و وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی دانش‌آموزان کاست. لذا پیشنهاد می‌شود مشاوران و روان‌شناسان بالینی در درمان وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی، سبک‌های دل‌بستگی دانش‌آموزان را در استفاده از اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی، مورد ارزیابی قرار دهند.

سیاسگزاری

مقاله حاضر حاصل کار پایان‌نامه دکتری تخصصی نویسنده اول در رشته روان‌شناسی عمومی، مصوب دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن است. نویسندگان از تمامی دانش‌آموزانی که در این پژوهش شرکت کردند، صمیمانه تشکر می‌نمایند.

منابع

- اسدی، مسعود، نعیمی، قادر، مکرری، بهمین و حسینی منش، ناهید. (۱۳۹۷). نقش مؤلفه‌های سبک دل‌بستگی و ابعاد استفاده از پیامک در پیش‌بینی احساس تنهایی در دانشجویان. *نشریه رویش روان‌شناسی*، ۷(۲)، ۱۷۸-۱۵۹.
- اعتمادی، عذرا و سعادت، سجاد. (۱۳۹۴). نقش سلامت خانواده و سبک‌های دل‌بستگی در پیش‌بینی خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان. *دوماهنامه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۸(۴)، ۲۰۱-۱۹۵.
- الهامی، شمس‌الله، کریمی ثانی، پرویز و فتحی آذر، سمانه. (۱۳۹۶). رابطه سبک‌های دل‌بستگی و سبک‌های فرزندپروری با میزان فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان سلماس. *فصلنامه ایده‌های نوین روان‌شناسی*، ۱(۲)، ۸-۱.
- جعفری سیاوشانی، فائزه، برجعلی، احمد و کیامنش، علیرضا. (۱۳۹۷). نقش سبک‌های دل‌بستگی و مشکلات هیجانی مادران در احساس تنهایی با واسطه‌گری سبک‌های هویت در دختران نوجوان دبیرستانی. *فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده*، ۱۳(۲۳)، ۱۵۴-۱۳۳.
- حامدی نسب، صادق و آیتی، محسن. (۱۳۹۸). نقش استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی در توسعه حرفه‌ای دبیران زبان انگلیسی. *نشریه پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۳(۴۵)، ۱۴۰-۱۲۷.
- خواجه احمدی، معصومه، پولادی، شهناز و بحرینی، مسعود. (۱۳۹۵). طراحی و روان‌سنجی پرسش‌نامه اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل. *نشریه روان پرستاری*، ۴(۴)، ۵۱-۴۲.
- رضایی جمالویی، حسن، حسینی، جعفر و نورمحمدی نجف‌آبادی، محمد. (۱۳۹۸). نقش سبک‌های دل‌بستگی در رفتارهای پرخطر نوجوانان پسر مقطع متوسطه دوم. *فصلنامه دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۲۰(۱)، ۱۲۱-۱۱۲.
- زارع المشیری، مرسم و صابر، سوسن. (۱۳۹۶). پیش‌بینی مهارت‌های ارتباطی بر اساس جو روانی اجتماعی کلاس و اضطراب اجتماعی در دانش‌آموزان دوره متوسطه. *مجله سلامت اجتماعی*، ۴(۲)، ۱۳۶-۱۲۷.
- سید موسوی، پریسا سادات، فلاح پیشه بابلی، مریم و انجم شجاع، بهاره. (۱۳۹۶). بررسی میزان، انگیزه‌ها و ادراک پیامدهای استفاده از شبکه‌های اجتماعی بر مبنای کیفیت رابطه دل‌بستگی و ادراک طرد و کنترل والدینی در نوجوانان. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۱۳(۵۲)، ۵۴۹-۵۳۱.
- شهریار احمدی، منصوره، پازوکی، لیلا و پورصدر، نازنین. (۱۳۹۸). رابطه بین احساس تنهایی و تعهد زناشویی با میزان استفاده از رسانه‌های اجتماعی در زنان. *فصلنامه فرهنگی و تربیتی زنان و خانواده*، ۱۳(۴۶)، ۱۱۴-۹۵.
- شیریافکن، امیرحسین، نصراللهی، اکبر و حسین‌زاده، رمضان. (۱۳۹۹). رابطه اعتیاد به فضای مجازی با قلدری سایبری و بی‌موبایل‌هراسی در دانشجویان. *فصلنامه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی*، ۱۰(۳)، ۱۲۴-۱۰۵.
- صمدی کاشان، سحر، جعفری، فاطمه، محمودپور، عبدالباسط و قاسم‌زاده، سونگند. (۱۳۹۷). پیش‌بینی گرایش به طلاق و احساس تنهایی بر اساس سبک‌های دل‌بستگی با توجه به نقش میانجی‌گری خودمتمایزسازی. *فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهش‌های مشاوره*، ۱۷(۶۸)، ۱۵۱-۱۲۸.
- غلامزاده بافقی، طیبه و جمالی بافقی، طیبه. (۱۳۹۷). بررسی رابطه بین عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی و رضایت زناشویی در بین زنان و مردان متأهل. *نشریه پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۲(ویژه‌نامه)، ۱۱۶۵-۱۱۵۱.
- فرنام، علی و قنبرپور گنجاری، مهرداد. (۱۳۹۹). نقش ابعاد الگوهای ارتباط خانواده و ابعاد جو روانی- اجتماعی کلاس درس در اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر تلفن همراه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه شهر زاهدان. *مجله مطالعات روان‌شناسی تربیتی*، ۱۷(۳۷)، ۱۴۴-۱۲۱.
- فغان‌پور گنجی، محمد. (۱۳۹۷). نقش واسطه‌ای طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه سبک‌های دل‌بستگی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل در دانشجویان. *پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری*، ۳(۲۲)، ۳۷-۱۸.
- کمپ، ریچارد، بریس، نیکلا و سلنگار، زمری. (۱۳۹۷). تحلیل داده‌های روان‌شناسی با برنامه SPSS (ترجمه خدیجه علی آبادی و سیدعلی صمدی). تهران: انتشارات دوران (تاریخ انتشار به زبان اصلی ۲۰۰۶).
- کوچکی، گلناز، حجتی، حمید و ثناگو، اکرم. (۱۳۹۱). ارتباط بین احساس تنهایی با رضایت از زندگی در سالمندان (شهرهای گرگان

- و گنبد). مجله توسعه پژوهش در پرستاری و مامایی، ۹(۱)، ۶۸-۶۱.
- مرادی، رضوان، رشیدی، کبری، کرزبر، افروز، پیرزاد، شیرین و بیرجندی، مهدی. (۱۳۹۸). ارتباط بین استفاده از شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر موبایل و وضعیت روابط اجتماعی دانشجویان پرستاری دانشگاه علوم پزشکی لرستان در سال ۱۳۹۶. مجله سلامت اجتماعی، ۶(۲)، ۱۹۵-۱۸۶.
- معتمدی، نرگس، شفیع‌داری، سیده مهرانوش و امینی، زهرا. (۱۳۹۷). بررسی میزان احساس تنهایی اجتماعی و عاطفی در سالمندان و ارتباط آن با برخی از عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت در شهرستان اصفهان. مجله دانشکده پزشکی اصفهان، ۳۶(۴۸۶)، ۷۵۶-۷۵۰.
- نعیمی، عبدالزهرا و نوری‌تمرین، شهرام. (۱۳۹۵). پیش‌بینی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی بر اساس احساس تنهایی و عزت نفس در دانشجویان دختر. مجله زن در فرهنگ و هنر، ۸(۲)، ۲۰۴-۱۹۳.
- Asadi, M., Naiemi, G., Mokri, B., & Hosseini Manesh, N. (2018). Role of Attachment Styles and Dimensions of using Short massage service in Anticipation of students' Loneliness feeling. *froyesh*, 7(2), 159-178. [In Persian]
- Ausín, B., Muñoz, M., Martín, T., Pérez-Santos, E., & Castellanos, M. Á. (2019). Confirmatory factor analysis of the Revised UCLA Loneliness Scale (UCLA LS-R) in individuals over 65. *Aging & mental health*, 23(3), 345-351.
- Bayer, J. B., Triêu, P., & Ellison, N. B. (2020). Social Media Elements, Ecologies, and Effects. *Annual review of psychology*, 71, 471-497.
- Baytemir, K., & Yildiz, M. A. (2017). Multiple Mediation of Loneliness and Negative Emotions in the Relationship between Adolescents' Social Anxiety and Depressive Symptoms. *Anales de Psicología/Annals of Psychology*, 33(3), 612-620.
- Bowlby, J. (1973). *Separation, anxiety and anger. IN: Attachment and loss (Vol.2)*. New York: Basic Books.
- Ceyhan, E., Boysan, M., & Kadak, M. T. (2019). Associations between online addiction attachment style, emotion regulation depression and anxiety in general population testing the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Sleep Hypn*, 21, 123-139.
- Chen, Y., Li, R., Zhang, P., & Liu, X. (2020). The moderating role of state attachment anxiety and avoidance between social anxiety and social networking sites addiction. *Psychological reports*, 123(3), 633-647.
- Collins, N.R., & Read, S.J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *J Personal Soc Psychol*, 58, 644-663.
- D'Arienzo, M. C., Boursier, V., & Griffiths, M. D. (2019). Addiction to social media and attachment styles: a systematic literature review. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 17(4), 1094-1118.
- Elhamy, S., Karimisani, P., & Fathi Azar, S. (2017). Relationship between attachment and parenting styles with activity in social networks of Secondary school students in the city of Salmas. *JNIP*, 1 (2), 1-8. [In Persian]
- Etemadi, O., & Saadat, S. (2015). Role of Family Health and Attachment Styles in Prediction of Students' Academic Self-Efficacy. *Educ Strategy Med Sci*, 8(4), 195-201. [In Persian]
- Faghanpoor Ganji, M. (2020). The mediating role of early maladaptive schemas in attachment styles and addiction to mobile social networks in students. *The Journal of New Advances in Behavioral Sciences*, 3(22), 18-37. [In Persian]
- Farnam, A., & Ghanbarpoor, M. (2020). The Role of Dimensions of Family Communication Patterns and Dimensions of Classroom Psychosocial Environment in Addiction to Mobile-Based Social Networks among Male High School Students in Zahedan. *Journal of Educational Psychology Studies*, 17(37), 144-121. [In Persian]
- Gholamzadeh bafghi, T., Jamali bafghi, T. (2018). Study of the relationship between membership in virtual social networks and marital satisfaction among married women and men. *jiera*, 12(Special Issue), 1151-1165. [In Persian]

- Gillath, O., Karantzas, G. C., & Lee, J. (2019). Attachment and social networks. *Current opinion in psychology*, 25, 21-25.
- Hamedinasab, S., Ayati, M. (2019). The Role of Using Virtual Social Networks in the Professional Development of English Language Teachers. *jiera*, 13(45), 127-140. [In Persian]
- Hao, Z., Jin, L., Li, Y., Akram, H. R., Saeed, M. F., Ma, J., & Huang, J. (2019). Alexithymia and mobile phone addiction in Chinese undergraduate students: The roles of mobile phone use patterns. *Computers in Human Behavior*, 1(1), 1-10.
- Holt, R., Kornhaber, R., Kwiet, J., Rogers, V., Shaw, J., Law, J., & Cleary, M. (2019). Insecure adult attachment style is associated with elevated psychological symptoms in early adjustment to severe burn: A cross-sectional study. *Burns*, 45(6), 1359-1366.
- Jafarisiavashani, F., Borjali, A., & Kiamanesg, A. (2018). The Role of Mothers' Attachment Styles and Emotional Disorders in Feeling Lonely with the Mediation of Identity Styles of Adolescent High School Girls. *CWFS*, 13(43), 133-154. [In Persian]
- Jones, J. D., Fraley, R. C., Ehrlich, K. B., Stern, J. A., Lejuez, C. W., Shaver, P. R., & Cassidy, J. (2018). Stability of attachment style in adolescence: An empirical test of alternative developmental processes. *Child development*, 89(3), 871-880.
- Khajeahmadi, M., Pooladi, S., & Bahreini, M. (2017). Design and Assessment of Psychometric Properties of the Addiction to Mobile Questionnaire Based on Social Networks. *IJPN*, 4(4), 43-51. [In Persian]
- Kim, J., LaRose, R., & Peng, W. (2009). Loneliness as the cause and the effect of problematic Internet use: The relationship between Internet use and psychological well-being. *CyberPsychology & Behavior*, 12(4), 451-455.
- Koochaki, G., Hojjati, H., & Sanagoo, A. (2012). The Relationship between Loneliness and Life Satisfaction of the Elderly in Gorgan and Gonbad Cities. *J Res Dev Nurs Midw*, 9(1), 61-68. [In Persian]
- Lavin, R., Bucci, S., Varese, F., & Berry, K. (2020). The relationship between insecure attachment and paranoia in psychosis: A systematic literature review. *British Journal of Clinical Psychology*, 59(1), 39-65.
- Lim, B. H., Hodges, M. A., & Lilly, M. M. (2019). The differential effects of insecure attachment on post-traumatic stress: a systematic review of extant findings and explanatory mechanisms. *Trauma, Violence, & Abuse*, 1(1), 1-10.
- Lin, S., Liu, D., Niu, G., & Longobardi, C. (2020). Active Social Network Sites Use and Loneliness: the Mediating Role of Social Support and Self-Esteem. *Current Psychology*, 1-8. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-01114-3>
- Luna-Cortés, G., López-Bonilla, J. M., & López-Bonilla, L. M. (2019). Self-Congruity, Social Value, and the Use of Virtual Social Networks by Generation Y Travelers. *Journal of Travel Research*, 58(3), 398-410.
- Marino, C., Marci, T., Ferrante, L., Altoè, G., Vieno, A., Simonelli, A., & Spada, M. M. (2019). Attachment and problematic Facebook use in adolescents: The mediating role of metacognitions. *Journal of behavioral addictions*, 8(1), 63-78.
- Mikal, J. P., Beckstrand, M. J., Parks, E., Oyenuga, M., Odeunmi, T., Okedele, O., Uchino, B., & Horvath, K. (2020). Online social support among breast cancer patients: longitudinal changes to Facebook use following breast cancer diagnosis and transition off therapy. *Journal of Cancer Survivorship*, 14(3), 322-330.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2019). Attachment orientations and emotion regulation. *Current Opinion in Psychology*, 25, 6-10.
- Moeller, R. W., & Seehuus, M. (2019). Loneliness as a mediator for college students' social skills and experiences of depression and anxiety. *Journal of adolescence*, 73, 1-13.
- Moradi, R., Rashidi, K., Korzabor, A., Perzad1, S. & Birjandi, M. (2019). Relationship between the Use of Mobile-based Social Networks and the State of Social Relations among Nursing Students of Lorestan University of Medical Sciences in 2017. *Salamat Ijtimai (Community Health)*, 6(2), 2423-4702. [In Persian]

- Motamedi, N., Shafiei-Darabi, S.M., & Amini, Z. (2018). Social and Emotional Loneliness among the Elderly, and its Association with Social Factors Affecting Health in Isfahan City, Iran, in Years 2017-2018. *J Isfahan Med Sch*, 36(486), 750-6. [In Persian]
- Muninger, M. I., Hammedi, W., & Mahr, D. (2019). The value of social media for innovation: A capability perspective. *Journal of Business Research*, 95, 116-127.
- Naami, A., & Noori-Samarin, S. (2016). Prediction of social networks addiction on the basis of Female Students' Loneliness and Self-esteem. *Journal of Woman in Culture Arts*, 8(2), 193-204. [In Persian]
- Nie, J., Li, W., Wang, P., Wang, X., Wang, Y., & Lei, L. (2019). Adolescent type D personality and social networking sites addiction: A moderated mediation model of restorative outcomes and affective relationships. *Psychiatry research*, 271, 96-104.
- Noguti, V., Singh, S., & Waller, D. S. (2019). Gender differences in motivations to use social networking sites. In *Gender Economics: Breakthroughs in Research and Practice* (pp. 676-691). Hershey, PA : IGI Global.
- Ögel-Balaban, H., & Altan, Ş. (2020). The use of Facebook by Turkish mothers: its reasons and outcomes. *Journal of Child and Family Studies*, 29(3), 780-790.
- Phu, B., & Gow, A. J. (2019). Facebook use and its association with subjective happiness and loneliness. *Computers in Human Behavior*, 92, 151-159.
- Pricher, E. R., & Hayes, T. D. (2008). Structural equation modeling and Bootstrap method in Macro. *Journal of Personality and Social Psychology*, 23, 51- 58.
- Reer, F., Festl, R., & Quandt, T. (2020). Investigating problematic social media and game use in a nationally representative sample of adolescents and younger adults. *Behaviour & Information Technology*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2020.1724333>
- Rezaei Jamalouei, H., Hasani, J., Noormohamadi, M. (2019). The Role of Attachment in risky behaviors of male high school adolescent students. *Knowledge & Research in Applied Psychology*, 20(1), 112-121. [In Persian]
- Rigon, A., Duff, M. C., & Beadle, J. (2019). Lonely But Not Alone: Neuroticism Mediates the Relationship Between Social Network Size and Loneliness in Individuals With Traumatic Brain Injury. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 25(3), 285-292.
- Robinson, A., Bonnette, A., Howard, K., Ceballos, N., Dailey, S., Lu, Y., & Grimes, T. (2019). Social comparisons, social media addiction, and social interaction: An examination of specific social media behaviors related to major depressive disorder in a millennial population. *Journal of Applied Biobehavioral Research*, 24(1), e12158.
- Samadikashan, S., jafari, F., Mahmodpour, A.B., & Ghasemzadeh, S. (2019). Prediction of divorce and loneliness tendency based on attachment styles with respect to the role of mediation self-differentiation. *Journal of counseling research*, 17 (68), 128-151. [In Persian]
- Seyed Mousavi, P., Falahatpishe, Baboli, M., & Anjomanshoae, B. (2018). Studying the Amount, Motivations and Perception of Consequences of Using the Social Networks Based on Quality of the Relationship between Attachment Styles with Perception of Parental Rejection and Control in Adolescents. *Journal of Family Research*, 13(4), 153-549. [In Persian]
- Shahriyari Ahmadi, M., Pazoki, L., Poor Sadr, N. (2019). Relationship between sense of loneliness as well as marital commitment and extent of use of social media in women. *CWFS*, 13(46), 95-114. [In Persian]
- Shirafksn, A., Nasrollahi, A., & Hassanzadeh, R. (2020). Relationship between cyberspace addiction with cyber bullying and no mobile phone phobia in College students. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 10(39), 105-124. [In Persian]
- Suri, S., Garg, S., & Tholia, G. (2019). Attachment Style, Perceived Social Support and Loneliness among College Students. *IJISSH*, 4(5), 135-143.
- Tunc-Aksan, A., & Akbay, S. E. (2019). Smartphone Addiction, Fear of Missing Out, and Perceived Competence

- as Predictors of Social Media Addiction of Adolescents. *European Journal of Educational Research*, 8(2), 559-566.
- Van den Dries, L., Juffer, F., van IJzendoorn, M. H., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2009). Fostering security? A meta-analysis of attachment in adopted children. *Children and youth services review*, 31(3), 410-421.
 - Vanhalst, J., Klimstra, T. A., Luyckx, K., Scholte, R. H., Engels, R. C., & Goossens, L. (2012). The interplay of loneliness and depressive symptoms across adolescence: Exploring the role of personality traits. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(6), 776-787.
 - Wu, C.H., & Yao, G. (2008). Psychometric analysis of the short-form UCLA Loneliness Scale (ULS-8) in Taiwanese undergraduate students. *Personality and Individual Differences*, 44(8), 1762-1771.
 - Zare Alamshiri, Z., & Saber, S. (2017). Prediction of communication skills based on psycho- social class atmosphere and social anxiety of high school students. *CommunityHealth*, 4(2), 127-136. [In Persian]

پی‌نوشت‌ها

1. Ögel-Balaban, H., & Altan, Ş.
2. Tunc-Aksan, A., & Akbay, SE.
3. facebook
4. twitter
5. telegram
6. instagram
7. Mikal, JP,
8. Muninger, MI., Hammedi, W., & Mahr, D.
9. Noguti, V., Singh, S., & Waller, DS.
10. Bayer, JB., Triêu, P., & Ellison, NB.
11. Reer, F., Festl, R., & Quandt, T.
12. Luna-Cortés, G., López-Bonilla, JM., & López-Bonilla, LM.
13. Robinson, A.,
14. social networking sites addiction
15. Hao, Z.,
16. Nie, J.,
17. attachment styles
18. D'Arienzo, MC., Boursier, V., & Griffiths, MD.
19. Chen, Y., Li, R., Zhang, P., & Liu, X.
20. Gillath, O., Karantzas, GC., & Lee, J.
21. Bowlby, J.
22. secure attachment style
23. Suri, Garg & Tholia
24. Mikulincer & Shaver
25. Holt, R.,
26. avoidant insecure attachment style
27. Lim, Hodges & Lilly
28. Lavin, Bucci, Varese & Berry
29. anxious insecure attachment style
30. Van den Dries, Juffer, Van Ijzendoorn & Bakermans-Kranenburg
31. Marino, C.,
32. Ceyhan, E., Boysan, M., & Kadak, MT.
33. Lin, S., Liu, D., Niu, G., & Longobardi, C.
34. Kim, J., LaRose, R., & Peng, W.
35. Vanhalst, J.,
36. Moeller, RW., & Seehuus, M.
37. Rigon, A., Duff, MC., & Beadle, J.
38. subjective happiness
39. Phu, B., & Gow, AJ.
40. American Psychological Association
41. structural equation model (SEM)
42. Addiction to Social Networks Questionnaire (ASNQ)
43. Adult Attachment Scale (AAS)
44. Collins, N.R., & Read, S.J.
45. Jones, JD.,
46. Loneliness Scale (ULS-8)
47. Wu, C.H., & Yao, G.
48. Baytemir, K., & Yildiz, MA.
49. Ausín, B., Muñoz, M., Martín, T., Pérez-Santos, E., & Castellanos, MÁ.
50. skewness
51. kurtosis
52. durbin-watson
53. Bootstrap
54. Pricher & Hayes